

[itobiad], 2022, 11 (1): 430-451

<p>Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi</p> <p>An Examination of Sub-Text Questions In Turkish Textbooks According to the Renovated Bloom Taxonomy</p> <p>Video Link: https://youtu.be/1RNEskAy_y4</p>	
<p>Emine SUR Dr., MEB Dr., Republic of Turkey National Education Ministry eminesur30@gmail.com Orcid ID: 0000 0002 6594 8885</p>	

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 15.06.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 08.03.2022
Yayın Tarihi / Published	: 19.03.2022
Yayın Sezonu	: Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season	: January-February-March

Atıf/Cite as: Sur, E. (2022). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 11 (1) , 430-451 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/68190/952572>

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi

Öz

Türkçe dersleri, ders kitaplarındaki metinlerden ve etkinliklerden hareketle işlenmektedir. Nitelikli metinler ve bu metinlerden hazırlanmış etkinlikler dersin kazanımlarına ulaşılabilmesi için son derece kritiktir. Bu çalışmanın amacı, 5, 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelemesini yapmaktır. Bu kapsamda doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı araştırmada 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 112, 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 199, 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 152, 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 243, 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 182, 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 216, 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 121, 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'na ait 156 metin altı soru incelenmiştir. Araştırma sonunda 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %23'ünün üst, %77'sinin düşük; 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %36'sının üst, %64'ünün düşük; 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %70'inin düşük, %30'unun üst; 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'sinin düşük, %43'ünün üst; 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'sinin düşük, %43'ünün üst; 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %63'ünün düşük, %37'sinin üst; 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %100'ünün düşük; , 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %71'inin düşük, %29'unun üst düzey düşünme becerilerine yönelik olduğu görülmüştür. Araştırma sonunda ders kitaplarındaki metin altı soruların alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bundan sonra hazırlanacak ders kitaplarındaki metin altı soruların üst düzey düşünme becerilerine yönelik olması gerektiği yönünde öneride bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, alt düzey düşünme basamakları, üst düzey düşünme basamakları, ders kitabı, Türkçe ders kitabı

An Examination of Sub-Text Questions In Turkish Textbooks According to the Renovated Bloom Taxonomy

Abstract

Turkish lessons are taught based on the texts and activities in the textbooks. Qualified texts and activities prepared from these texts are extremely critical in order to achieve the learning outcomes of the course. The aim of this study is to analyze the subtext questions in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks according to the Revised Bloom Taxonomy. In this context, the document analysis

method was used in the research, 112 from the 5th Grade Anittepe Publications Turkish Textbook, 199 from the 6th Grade MEB 1 Publications Turkish Textbook, 152 from the 6th Grade MEB 2 Publications Turkish Textbook, and 152 from the 6th Grade Turkish Textbook. Class EKOYAY Publications belonging to Turkish Textbook 243, 7th Grade MEB 1 Publications belonging to Turkish Textbook 182, 7th Grade MEB 2 Publications belonging to Turkish Textbook 216, 7th Grade Original Publications belonging to Turkish Textbook 121, 156 sub-text questions belonging to 8th Grade MEB Publications Turkish Textbook were examined. At the end of the research, 23% of the sub-text questions in the 5th Grade Anittepe Publications Turkish Textbook were upper and 77% lower; In the 6th Grade MEB 1 Publications Turkish Textbook, 36% of the sub-text questions were high, 64% were low; In the 6th Grade MEB 2 Publications Turkish Textbook, 70% of the sub-text questions were low and 30% were above; 57% of the sub-text questions in the 6th Grade EKOYAY Publications Turkish Textbook were low, 43% were high; In the 7th Grade MEB 1 Publications Turkish Textbook, 57% of the sub-text questions were low, 43% were high; 63% of the sub-text questions in the 7th Grade MEB 2 Publications Turkish Textbook were low and 37% were high; 100% of the sub-text questions in the 7th Grade Original Publications Turkish Textbook were low; It was seen that 71% of the sub-text questions in the 8th Grade MEB Publications Turkish Textbook were for low-level thinking skills and 29% for high-level thinking skills. At the end of the research, it was determined that the sub-text questions in the textbooks were for low-level thinking skills. It has been suggested that the sub-text questions in the textbooks to be prepared from now on should be aimed at high-level thinking skills.

Keywords: Revised Bloom's Taxonomy, lower level thinking steps, higher level thinking steps, textbook, Turkish textbook.

Giriş

Eğitim hedefleri taksonomisi, öğrencilerin öğretim sonunda öğrenmeleri beklenen veya amaçlanan ifadeleri sınıflandırmak için kullanılan bir çerçevedir. Çerçeve, Bloom ve bir grup uzman tarafından her biri aynı eğitim hedefini ölçen maddelerin hazırlanması; ilerlemeyi değerlendirmek, düzenlemeler yapmak ve sonraki adımları planlamak için 1949'dan başlayarak yılda yaklaşık iki kez toplanılması ve son taslağın 1956'da "Eğitim Amaçlarının Taksonomisi: Eğitim Amaçlarının Sınıflandırılması" başlığı altında yayınlaması ile ortaya çıkmıştır (Krathwohl, 2002). Taksonomi; özellikle öğretmenlerin, yöneticilerin, profesyonel uzmanların ve araştırma görevlilerinin müfredat ve değerlendirme sorunlarına yardımcı olmayı; eğitim sistemi hedeflerinin sınıflandırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Bümen, 2007).

Tablo 1.
Orijinal ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Karşılaştırılması

Orijinal Bloom Taksonomisi	Yenilenmiş Bloom Taksonomisi
1.0 Bilgi	1.0 Hatırlama - İlgili bilgiyi uzun süreli bellekten alma.
1.1 Olgusal bilgi	1.1 Tanıma
1.2 Olguyla ilgili yöntem ve araçlar bilgisi	1.2 Hatırlama
1.3 Bir alandaki genellemeler ve soyutlamalar bilgisi	2.0 Anlama - Sözlü, yazılı ve grafik biçiminde olabilen eğitim mesajlarından anlam çıkarabilme.
2.0 Anlama	2.1 Çeviri
2.1 Çevirme	2.2 Örnekleme
2.2 Yorumlama	2.3 Sınıflandırma
2.3 Kümeleme	2.4 Özetleme
3.0 Uygulama	2.5 Çıkarsama
4.0 Analiz	2.6 Karşılaştırma
4.1 Elemanların analizi	3.0 Uygulama - Belirli bir alanda bir işlemin uygulanması veya kullanılması durumu.
4.2 İlişkilerin analizi	3.1 Yürütme
4.3 Organizasyon ilkelerinin analizi	3.2 Uygulama
5.0 Sentez	4.0 Analiz Etme - Malzemeyi oluşturan parçalara ayırma ve parçaların birbirleriyle, genel bir yapı veya amaç ile nasıl ilişkili olduğunu tespit etme.
5.1 Özgün bir iletişimin üretimi	4.1 Farklılaştırma
5.2 Bir planın veya önerilen bir dizi operasyonun üretimi	4.2 Düzenleme
5.3 Bir dizi soyut ilişkinin türetilmesi	4.3 Atıf
6.0 Değerlendirme	5.0 Değerlendirme - Ölçütlere ve standartlara dayalı yargılarda bulunmak.
6.1 İç ölçütler açısından değerlendirme	5.1 Kontrol

6.2 Dış ölçütlere göre yapılan değerlendirme	5.2 Eleştirme
	6.0 Yaratma - Yeni, tutarlı bir bütün oluşturmak veya orijinal bir ürün oluşturmak için öğeleri bir araya getirmek.
	6.1 Oluşturma
	6.2 Planlama
	6.3 Üretmek

Kaynak. Krathwohl, 2002

Tablo 1'de görüldüğü gibi, orijinal taksonomi; sonraki daha karmaşık beceri veya yeteneğin başarılmasının önceki becerinin başarılmasını gerektiren bilgi, anlama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme kategorilerinden oluşmaktadır. Bloom ve arkadaşları tarafından geliştirilen çerçeve yaklaşık 50 yıl sonra Anderson ve arkadaşları tarafından bilgi ve bilişsel süreçler olmak üzere iki boyutlu bir çerçevede yeniden düzenlenmiştir. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi hatırlama, anlama, uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma basamaklarından ve bu basamaklarla ilişkili on dokuz bilişsel sürecin tamamından oluşmaktadır (Krathwohl, 2002). Bu bilişsel süreçlerden ikisi hatırlama ile ilişkilidir ve öğrenmenin kalıcılığının artmasını sağlar; on yedisi daha karmaşık beş bilişsel süreç kategorisiyle ilişkilidir ve öğrenmenin transferini desteklemeye yardımcı olur (Mayer, 2002). Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ni oluşturan altı bilişsel boyutu düşük (hatırlama, anlama, uygulama) ve yüksek (analiz, değerlendirme ve yaratma) seviyeli düşünme becerileri olmak üzere toplam iki aşamada gruplandırmak mümkündür.

Düşük dereceli düşünme becerilerini ölçen sorular; sadece bilginin hatırlanmasını, bilinen teorinin basit bir şekilde uygulanmasını gerektirirken üst düzey düşünme becerilerini ölçen sorular öğrencilerin düşünme ve bağlantı kurmasını, problem çözmesini, karar vermesini, analiz ve sentez yapabilmesini; bilinmeyen/alışık olmayan durumlara boyut, öğe, bilgi ve teori uygulamasını gerektirmektedir (Thote ve Gowri, 2020).

Eğitim sistemlerinin uzun zamandan beri en temel hedefleri arasında öğrencilerin normalde olabileceklerinden daha derin, daha tutarlı, daha üretken, daha etkili düşünmeyi öğrenmelerini sağlamak yer almaktadır (Nickerson, 1988). Öğrencilerin etkili düşünürler olarak yetiştirilmesi hazırlanan programların, ders içeriklerinin, kitapların ve süreç sonunda gerçekleştirilecek değerlendirmenin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirecek şekilde planlanmasına bağlıdır. Dil ve düşünme arasındaki ilişki göz önüne alındığında Türkçe derslerinin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi bakımından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Türkçe derslerinin ders kitaplarındaki metinlerden hareketle işlenmesi, ders kitaplarının öğretmenler tarafından müfredattaki

kazanımlara eşdeğer olarak algılanması ve öğrencilerin kolaylıkla ulaşılabildiği en önemli ders materyali olması düşünme becerilerinin geliştirilmesi noktasında ders kitaplarının yerini önemli kılmaktadır (Güneş ve Çeliker, 2010). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, etkinliklerin ve soruların öğrencilerinin yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı düşünmesini, problem çözmesini sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Alanyazın incelendiğinde Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin üst düzey düşünme becerisini geliştirme açısından ne düzeyde yeterli olduğunu inceleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Eroğlu ve Sarar Kuzu (2014), Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarını ve sorularını Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre değerlendirmiş; üst düzey basamaklardan üçünde, yani "analiz etmek" "değerlendirmek" ve "sentez yapmak/yaratmak" düzeyinde soru ve kazanımın olmadığı, alttaki basamaklara ait sorular içinde ise üst düzeye yakın olan uygulama basamağı sorularının az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karakaş Yıldırım (2020), 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinliklerini Bloom Taksonomisi'ne göre incelediği araştırmasında etkinliklerin %61'inin alt, %39'unun üst düzey bilişsel basamaklara ait olduğunu; Sallabaş ve Yılmaz (2020), ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 229 metin altı soruyu Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin basamaklarına göre sınıflandırdığı araştırmasında soruların %32'sinin hatırlama, %35'inin anlama, %11'inin çözümlenme, %18'inin değerlendirme ve %4'ünün yaratma basamağına uygun olduğunu tespit etmiştir. Ulum ve Taşkaya (2019), 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarında bulunan etkinlikleri incelemiş ve sonuçta Türkçe ders-çalışma kitaplarının üst düzey zihinsel becerilerden ziyade daha çok alt düzey zihinsel becerileri ölçtüğünü; Kaplan (2021), ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisine yönelik soruların bilişsel basamaklara göre dengeli bir dağılım göstermediğini, alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik daha çok soruya yer verildiğini; Durukan ve Demir (2017), 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi'ne göre sınıflandırdığı çalışmasında dört temel beceri ile ilgili etkinliklerin taksonomiye dağılımının orantılı olmadığını ve etkinliklerin daha çok taksonominin ilk iki basamağı olan hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığını tespit etmiştir.

Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde tek bir sınıf düzeyinde yer alan Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin ve metin altı soruların bilişsel basamaklara göre incelemesinin yapıldığı görülmektedir; ancak tüm sınıf düzeylerinde farklı yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre inceleyen, okuma ve dinleme metinlerine ait metin altı soruları aynı çalışmada karşılaştırarak veren bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmada alanyazındaki bir eksikliği gidermek amacıyla 2020-2021 eğitim öğretim yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metin (okuma ve dinleme) altı soruların incelemesi yapılmış ve karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre incelemesini yapmaktır.

Çalışmanın amacına bağlı olarak alt amaçlar aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metin altı soruların (okuma ve dinleme metinleri) Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı nasıldır?
2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan metin altı soruların (okuma ve dinleme metinleri) Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı nasıldır?
3. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan metin altı soruların (okuma ve dinleme metinleri) Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı nasıldır?
4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metin altı soruların (okuma ve dinleme metinleri) Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerindeki Türkçe ders kitaplarında yer alan metin altı soruların incelemesi yapılacağı için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Verilerin Analizi

Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelendiği bu çalışmada, verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmada öncelikle okuma ve dinleme metinlerine ait metin altı sorular Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak (Güvenirlik Formülü: Görüş Birliği/ Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı) güvenilirlik test edilmiştir. Alan uzmanları ve araştırmacı ayrı ayrı ders kitaplarındaki metin altı soruların incelemesini yapmıştır. Alan uzmanları ve araştırmacı tarafından yapılan değerlendirmenin tutarlılık oranı %90 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için kodlayıcılar arasında en az .70'lik bir tutarlılık oranı olması

gerekmektedir (Baltacı, 2017: 8). Bu durumda araştırmanın güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2.

Araştırmada İncelenen Türkçe Ders Kitapları

Sınıf	Kitap Adı	Yayınevi Adı	Metin Altı Soru Sayısı
5.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5	Anıttepe Yayıncılık	112
6.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB 1	199
6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB 2	152
6.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabı	EKOYAY	243
7.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (1)	MEB 1	182
7.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7 (2)	MEB 2	216
7.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	Özgün	121
8.	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 8	MEB	156

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışma kapsamında 5. sınıf düzeyinde bir (Anıttepe Yayıncılık), 6. sınıf düzeyinde üç (MEB 1, MEB 2, EKOYAY Yayınları), 7. sınıf düzeyinde üç (MEB 1, MEB 2, Özgün Yayınları), 8. sınıf düzeyinde bir (MEB) olmak üzere toplam sekiz ders kitabında yer alan metin altı sorusunun incelemesi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe ders kitaplarında yer alan metin altı soruların yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

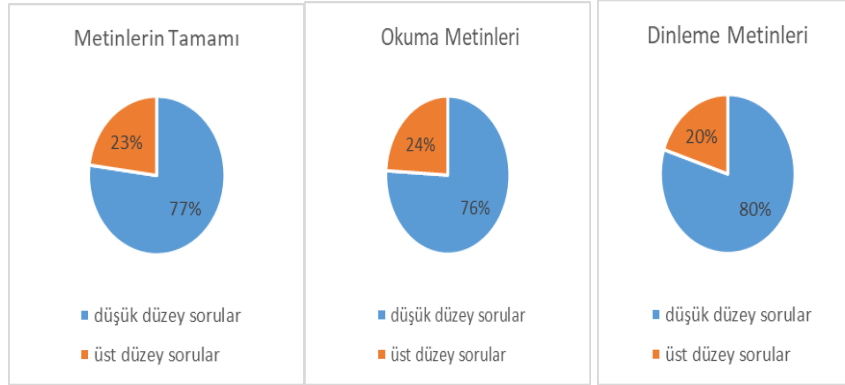
5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Tablo 3.

5. Sınıf Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	52	44.06	33	39.75	19	54.28
Anlama Basamağı	39	33.05	30	36.14	9	25.71
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	9	7.62	7	8.43	2	5.71
Değerlendirme Basamağı	17	14.40	12	14.45	5	14.28
Yaratma Basamağı	1	0.84	1	1.20	-	-
Toplam	118	100	83	100	35	100

Tablo 3'e göre Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %44'ü hatırlama, %33'ü anlama, %14'ü değerlendirme, %7'si analiz ve %0.84'ü yaratma basamağına aittir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %39'u hatırlama, %36'sı anlama, %8'i analiz, %14'ü değerlendirme ve %1'i yaratma basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %54'ü hatırlama, %25'i anlama, %5'i analiz, %14'ü değerlendirme basamağına aittir. Uygulama basamağında yer alan bir metin altı soru bulunmamaktadır.

Şekil 1. Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 1'de görüldüğü gibi 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %23'ü üst düzey, %77'si düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %24'ü üst düzey, %76'sı düşük düzey; dinleme metinlerine ilişkin soruların %20'si üst düzey, %80'i düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

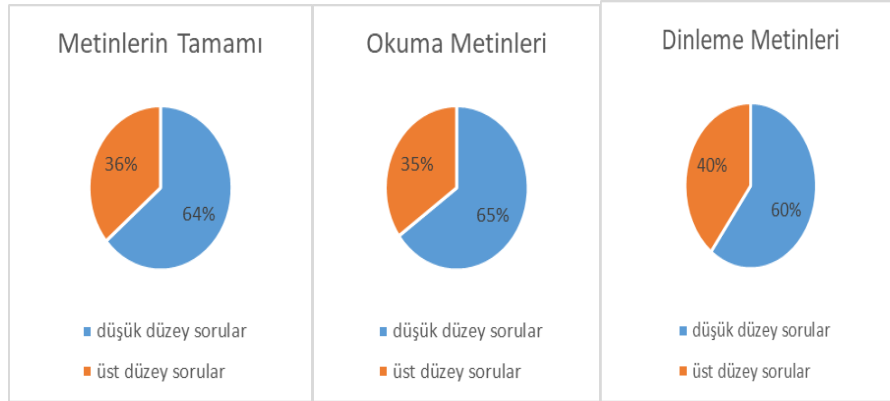
6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Tablo 4.

6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	61	30.65	40	27.39	21	39.62
Anlama Basamağı	66	33.16	55	37.67	11	20.75
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	42	21.10	35	23.97	7	13.20
Değerlendirme Basamağı	27	13.56	14	9.58	13	24.52
Yaratma Basamağı	3	1.50	2	1.36	1	1.88
Toplam	199	100	146	100	53	100

Tablo 4'e göre 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %30'u hatırlama, %33'ü anlama, %21'i analiz, %13'ü değerlendirme, %1'i yaratma basamağına aittir. Uygulama basamağında yer alan bir metin altı soru bulunmamaktadır. Okuma metinlerine ilişkin soruların %27'si hatırlama, %37'si anlama, %23'ü analiz, %9'u değerlendirme ve %1'i yaratma basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %39'u hatırlama, %20'si anlama, %13'ü analiz, %24'ü değerlendirme, %1'i yaratma basamağına aittir.

Şekil 2. 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 2'de görüldüğü gibi 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %36'sı üst, %64'ü düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %35'i düşük, %65'i üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %40'ı üst, %60'ı düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

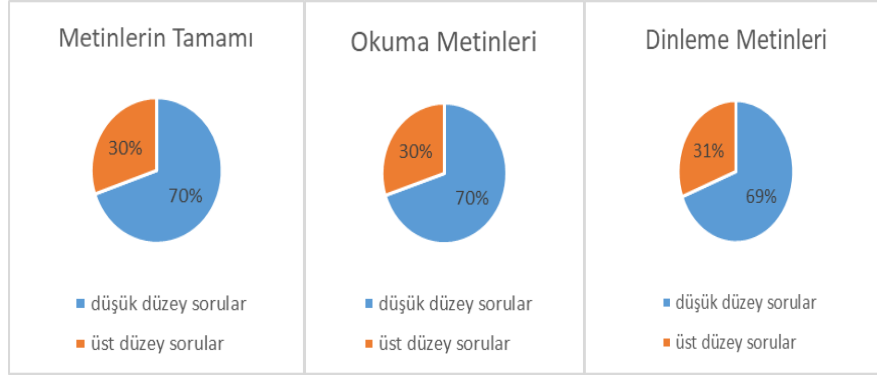
Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi

Tablo 5.

6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	35	31.25	24	21.23	11	28.20
Anlama Basamağı	71	46.71	55	48.67	16	41.02
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	26	17.10	19	16.81	7	17.94
Değerlendirme Basamağı	16	10.52	11	9.73	5	12.82
Yaratma Basamağı	4	2.63	4	3.53	-	-
Toplam	152	100	113	100	39	100

Tablo 5'e göre 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %31'i hatırlama, %46'sı anlama, %17'si analiz, %10'u değerlendirme, %2'si yaratma basamağına aittir. Uygulama basamağında yer alan bir metin altı soru bulunmamaktadır. Okuma metinlerine ilişkin soruların %21'i hatırlama, %48'i anlama, %16'sı analiz, %9'u değerlendirme, %3'ü yaratma basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %28'i hatırlama, %41'i anlama, %17'si analiz, %12'si değerlendirme basamağına aittir.

Şekil 3. 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

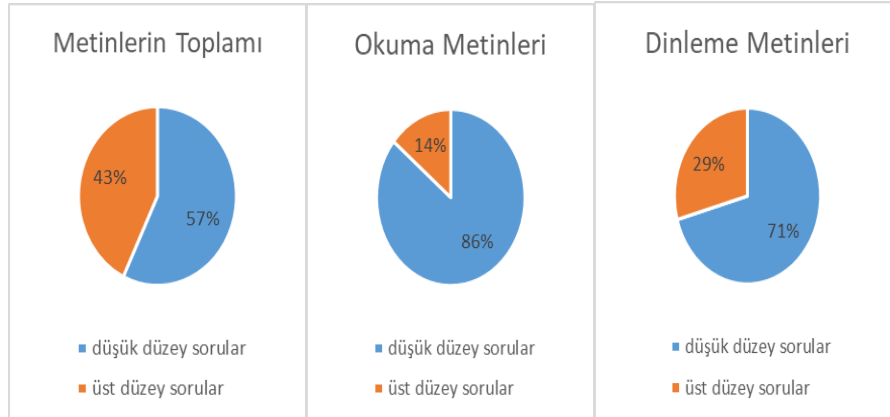
Şekil 3'te görüldüğü gibi 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %70'i düşük, %30'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %70'i düşük, %30'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %69'u düşük, %31'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

Tablo 6.

6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	92	37.86	74	40	18	31.03
Anlama Basamağı	105	43.20	82	44.32	23	39.65
Uygulama Basamağı	3	1.23	3	1.62	-	-
Analiz Basamağı	26	10.69	18	9.72	8	13.79
Değerlendirme Basamağı	16	6.58	8	4.32	8	13.79
Yaratma Basamağı	1	0.41	-	-	1	1.72
Toplam	243	100	185	100	58	100

Tablo 6'ya göre 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %37'si hatırlama, %43'ü anlama, %1'i uygulama, %10'u analiz, %6'sı değerlendirme, %0.41'i yaratma basamağına aittir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %40'ı hatırlama, %44'ü anlama, %1'i uygulama, %9'u analiz, %4'ü değerlendirme basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %31'i hatırlama, %39'u anlama, %13'ü analiz, %13'ü değerlendirme, %1'i yaratma basamağına aittir.

Şekil 4. 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 4'te görüldüğü gibi 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'si düşük, %43'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %86'sı düşük, %14'ü üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %71'i düşük, %29'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

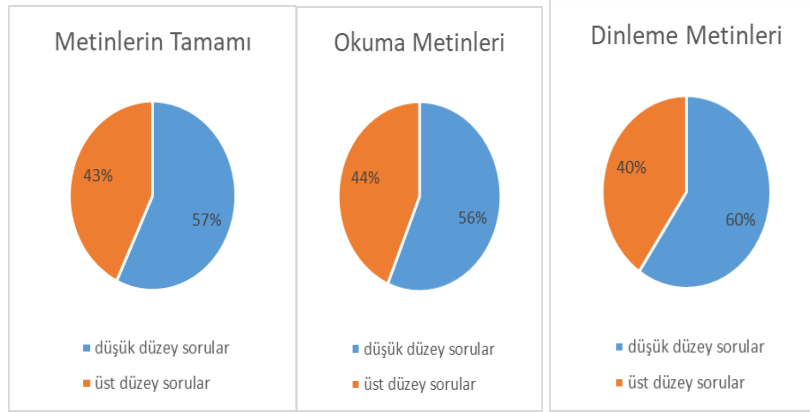
7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Tablo 7.

7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	40	21.97	31	22.14	9	21.42
Anlama Basamağı	64	35.16	48	34.28	16	38.09
Uygulama Basamağı	-	-	-	--	-	-
Analiz Basamağı	47	25.82	38	27.14	9	21.42
Değerlendirme Basamağı	26	14.28	18	12.85	8	19.04
Yaratma Basamağı	5	2.74	5	3.57	-	-
Toplam	182	100	140	100	42	100

Tablo 7'ye göre 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %21'i hatırlama, %35'i anlama, %25'i analiz, %14'ü değerlendirme, %2'si yaratma basamağına aittir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %22'si hatırlama, %34'ü anlama, %27'si analiz, %12'si değerlendirme, %3'ü yaratma basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %21'i hatırlama, %38'i anlama, %21'i analiz, %19'u değerlendirme basamağına aittir.

Şekil 5. 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

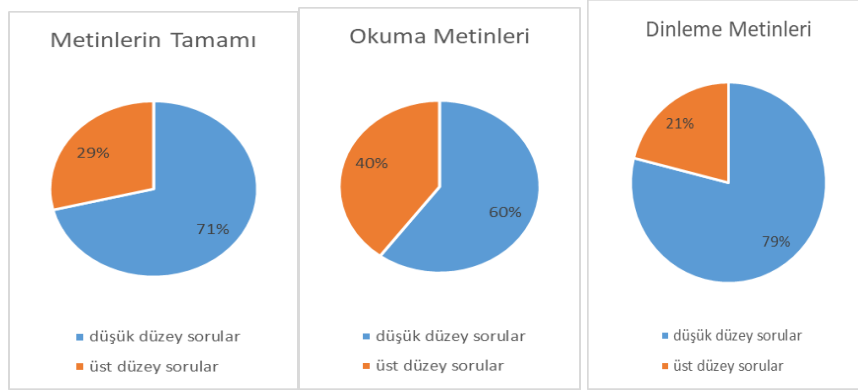
Şekil 5'te görüldüğü gibi 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'si düşük, %43'ü üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %56'sı düşük, %44'ü üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %40'ı düşük, %60'ı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

Tablo 8.

7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Basamak	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	67	31.01	53	29.77	14	36.84
Anlama Basamağı	70	32.40	54	30.33	16	42.10
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	53	24.53	51	28.65	2	5.26
Değerlendirme Basamağı	20	9.25	14	7.86	6	15.78
Yaratma Basamağı	6	2.77	6	3.37	-	-
Toplam	216	100	178	100	38	100

Tablo 8'e göre 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %31'i hatırlama, %32'si anlama, %24'ü analiz, %9'u değerlendirme, %2'si yaratma basamağına aittir. Uygulama basamağında yer alan ait metin altı soru bulunmamaktadır. Okuma metinlerine ilişkin soruların %29'u hatırlama, %30'u anlama, %28'i analiz, %7'si değerlendirme, %3'ü yaratma basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %36'sı hatırlama, %42'si anlama, %5'i analiz, %15'i değerlendirme basamağına aittir.

Şekil 6. 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 6'da görüldüğü gibi 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %71'i düşük, %29'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %60'ı düşük, %40'ı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %79'u düşük, %21'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

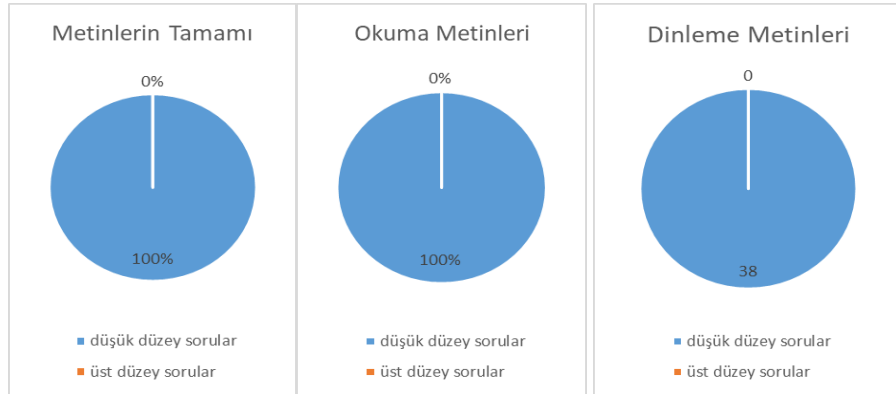
Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi

Tablo 9.

7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	93	76.85	58	69.87	35	92.10
Anlama Basamağı	28	23.14	25	30.12	3	7.89
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme Basamağı	-	-	-	-	-	-
Yaratma Basamağı	-	-	-	-	-	-
Toplam	121	100	83	100	38	100

Tablo 9'a göre 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %76'sı hatırlama, %23'ü anlama basamağına aittir. Uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma basamağında yer alan bir metin altı soru bulunmamaktadır. Okuma metinlerine ilişkin soruların %69'u hatırlama, %30'u anlama basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %92'si hatırlama, %7'si anlama basamağına aittir.

Şekil 7. 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 7'de görüldüğü gibi 7. Sınıf Özgün Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %100'ü düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Üst düzey düşünme becerilerine yönelik herhangi bir soru yer almamaktadır.

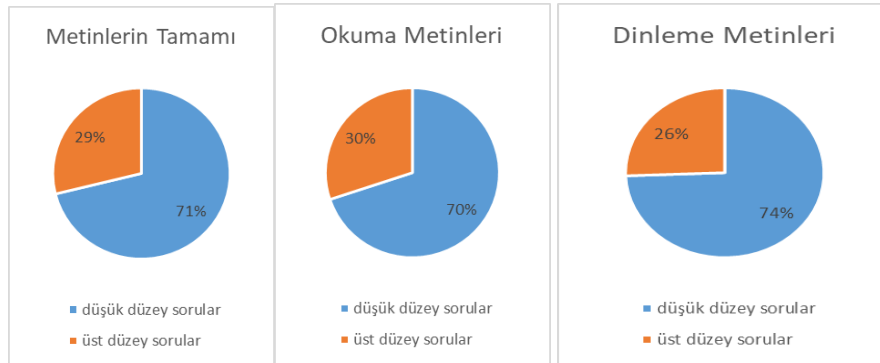
8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Tablo 10.

8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki Metin Altı Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Süreç Boyutuna Göre İncelenmesi

Bilişsel Boyut	Toplam		Okuma		Dinleme	
	f	%	f	%	f	%
Hatırlama Basamağı	57	36.53	37	32.74	20	46.51
Anlama Basamağı	54	34.61	42	37.16	12	27.90
Uygulama Basamağı	-	-	-	-	-	-
Analiz Basamağı	34	21.79	26	23.00	8	18.60
Değerlendirme Basamağı	11	7.05	8	7.07	3	6.97
Yaratma Basamağı	-	-	-	-	-	-
Toplam	156	100	113	100	43	100

Tablo 10'a göre 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %36'sı hatırlama, %34'ü anlama, %21'i analiz, %7'si değerlendirme basamağına aittir. Uygulama ve yaratma basamağında yer alan metin altı soru bulunmamaktadır. Okuma metinlerine ilişkin soruların %32'si hatırlama, %37'si anlama, %23'ü analiz, %7'si değerlendirme basamağına aittir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %46'sı hatırlama, %27'si anlama, %18'i analiz, %6'sı değerlendirme basamağına aittir.

Şekil 8. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların üst ve düşük düzeyde olma durumlarına göre dağılımı

Şekil 8'de görüldüğü gibi 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %71'i düşük, %29'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Okuma metinlerine ilişkin soruların %70'i düşük, %30'u üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme metinlerine ilişkin soruların %74'ü düşük, %26'sı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe derslerinin temelini, ders kitaplarında yer alan metinler ve bu metinlere dayalı olarak hazırlanan etkinlikler oluşturmaktadır. Ders kitaplarında yer alan metinlerle ilişkili olan soruların öğrencilerin okuduklarını ya da dinlediklerini ne düzeyde hatırladığını tespit etmesinin yanı sıra öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek, sorunlara yeni çözümler üretebilmesini, olaylar arasında bağlantı kurabilmesini sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Öğrencilerin hangi becerileri kazandıklarını tespit etmek, soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç ve bilgi boyutlarıyla ne kadar uyumlu olduğunu incelemeye bağlıdır (Laddha, Lokare, Kiwelekar ve Netak, 2021). Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında bulunan metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımları incelenmiş ve soruların düşünme becerilerini kazandırma açısından ne düzeyde yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen ilk bulguya göre, 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %77'si düşük, %23'ü üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %76'sı düşük, %24'ü üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %80'i düşük, %20'si üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Dinleme ve okuma metinlerinde üst ve düşük düzey düşünme becerilerini ölçen soru sayılarının dağılımları birbirine yakındır. Kaplan (2021), 5. sınıf ders kitaplarındaki dinleme metnine ilişkin soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımlarını incelediği araştırmasında %80'in alt, %20'sinin üst düzey düşünme becerilerine yönelik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çeliktürk Sezgin ve Gedikoğlu Özilhan (2019), ders kitaplarındaki metne dayalı anlama sorularının Barlett Taksonomisi'ne göre dağılımını incelediği çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki soruların %48'inin basit anlama, %14'ünün yeniden organize etme, %23'ünün çıkarımsal anlama, %11'inin değerlendirme, %2'sinin takdir basamağına ait olduğunu tespit etmiştir. Araştırmanın birinci bulgusu, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Hem mevcut araştırma hem de alanyazın, Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen ikinci bulguya göre, 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %64'ü düşük, %36'sı üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %65'i düşük, %35'i üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %60'ı düşük, %40'ı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %70'i düşük, %30'u üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %70'i düşük, %30'u üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %69'u düşük, %31'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. 6. Sınıf EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'si düşük, %43'ü üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %14'ü düşük, %86'sı üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %71'i düşük, %29'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Üç ders kitabına ait metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi basamaklarına göre dağılımları karşılaştırıldığında MEB 1 ve MEB 2 Yayınlarına ait ders kitaplarında üst düzey düşünme becerilerine

ait soruların %30 civarında kaldığı ancak EKOYAY Yayınlarına ait ders kitabının üst düzey düşünme becerilerine yönelik soruların %43 olduğu görülmektedir. Üç ders kitabına ait metin altı soruların frekans değerleri karşılaştırıldığında ise aralarında önemli farklılığın olduğu görülmektedir. 6. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 199, 6. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 152, EKOYAY Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 243 metin altı soru yer almaktadır. Sarar Kuzu (2013), Türkçe ders kitabındaki metin altı soruları incelediği araştırmasında 6. sınıf ders kitabındaki soruların %36'sının hatırlama, %39'unun anlama, %25'inin diğer basamaklara ait olduğunu; Çeliktürk Sezgin ve Gedikoğlu Özilhan (2019), ders kitaplarındaki metne dayalı anlama sorularının Barlett Taksonomisi'ne göre dağılımını incelediği çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki soruların %54'ünün basit anlama, %9'unun yeniden organize etme, %9'unun çıkarımsal anlama, %22'sinin değerlendirme, %3'ünün takdir basamağına ait olduğunu tespit etmiştir. Çeçen ve Kurnaz (2015), MEB Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema değerlendirme sorularının %18'inin hatırlama, %61'inin anlama, %9'unun uygulama ve analiz, %1'inin değerlendirme, %2'sinin yaratma; Doku Yayınları Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema değerlendirme sorularının %17'sinin hatırlama, %53'ünün anlama, %21'inin uygulama, %6'sının analiz, %2'sinin değerlendirme ve yaratma basamağına ait olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaplan (2021), 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme metinlerine yönelik soruların %66'sının alt bilişsel, %39'unun üst bilişsel basamağına ait olduğunu tespit etmiştir. Araştırmanın ikinci bulgusu, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Hem mevcut araştırma hem de alanyazın, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların alt düzey düşünme becerilere yönelik olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen üçüncü bulguya göre, 7. Sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %57'si düşük, %43'ü üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %56'sı düşük, %44'ü üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %60'ı düşük, %40'ı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. 7. Sınıf MEB 2 Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan soruların %71'i düşük, %29'u üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %60'ı düşük, %40'ı üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %79'u düşük, %21'i üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. 7. Sınıf Özgün Yayınlarına ait Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %100'ü düşük düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Üç ders kitabına ait metin altı soruların frekans değerleri karşılaştırıldığında MEB 1 Yayınları Ders Kitabı'nda 182, MEB 2 Yayınları Ders Kitabı'nda 216, Özgün Yayınları Ders Kitabı'nda 121 metin altı sorunun yer aldığı görülmektedir. Bu soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi basamaklarına göre dağılımları karşılaştırıldığında ise MEB 1 Yayınlarına ait ders kitabının üst düzey düşünme becerilerine yönelik soru dağılım yüzdesinin MEB 2 ve Özgün Yayınlarından daha fazla olduğu; Özgün Yayınlarına ait ders kitabında üst düzey düşünme becerilerini ölçen bir sorunun yer almadığı görülmektedir. Farklı yayınevlerine ait ders kitaplarındaki metin altı soruların frekans değerlerindeki, alt ve üst düzey düşünme becerilerine göre metin altı soruların dağılımlarındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Aynı sınıf düzeyindeki kitapların öğrenciler arasında fırsat eşitsizliğine yol açmaması için her açıdan birbirine denk olması gerekmektedir. Ancak yapılan incelemeler metin altı sorular

açısından 7. sınıf ders kitapları arasında büyük bir tutarsızlığın olduğunu göstermektedir.

Alanyazın incelendiğinde farklı yayınevlerine ait 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımlarını inceleyen ve birbirleri ile kıyaslayan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak Çeliktürk Sezgin ve Gedikoğlu Özilhan (2019), 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin altı soruları Barrett Taksonomisi'ne göre dağılımını incelemiş ve sonuçta %47'sinin basit anlama, %5'inin yeniden organize etme, %11'inin çıkarımsal anlama, %34'ünün değerlendirme, %0.7'sinin yaratma basamağına ait olduğunu; Kaplan (2021), dinleme metinlerine yönelik metin altı soruların %55'inin alt bilişsel, %44'ünün üst bilişsel basamağına ait olduğunu; Çeçen ve Kurnaz (2015), 7. sınıf tema değerlendirme sorularının alt bilişsel basamakta yoğunlaştığını tespit etmiştir. Araştırmanın üçüncü bulgusu, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Hem mevcut araştırma hem de alanyazın, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen dördüncü bulguya göre, 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin altı soruların %71'i düşük, %29'u üst; okuma metinlerine ilişkin soruların %70'i düşük, %30'u üst; dinleme metinlerine ilişkin soruların %74'ü düşük, %26'sı üst düzey düşünme becerilerine yöneliktir. Çeliktürk Sezgin ve Gedikoğlu Özilhan (2019), 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin altı soruları Barrett Taksonomisi'ne göre dağılımını incelemiş ve sonuçta %45'inin basit anlama, %13'ünün yeniden organize etme, %14'ünün çıkarımsal anlama, %22'sinin değerlendirme, %4'ünün yaratma basamağına ait olduğunu tespit etmiştir. Kaplan (2021), dinleme metinlerine yönelik metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımını incelediği araştırmasında %69'unun alt, %30'unun üst bilişsel basamağına ait olduğunu; Çeçen ve Kurnaz (2015), 7. sınıf tema değerlendirme sorularının alt bilişsel basamakta yoğunlaştığını tespit etmiştir. Sallabaş ve Yılmaz (2020), 8. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metin altı soruların %67'sinin alt, %33'ünün üst düzeyde yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın dördüncü bulgusu, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Hem mevcut araştırma hem de alanyazın, 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin altı soruların alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğunu göstermektedir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımının incelendiği bu çalışmada; ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinlerine ait soruların alt düzey bilişsel basamakta kaldığı, üst düzey bilişsel basamağına yönelik soru sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Analiz, değerlendirme ve yaratma basamağı öğrencilerin sahip olması gereken bilişsel süreçler arasında yer almaktadır. Her ne kadar hatırlama ve anlama becerileri üst düzey bilişsel beceriler üzerinde etkili olsa da bu görevlerin analiz, değerlendirme ve yaratma becerilerine ilişkin görevlerle desteklenmesi gerekmektedir (Mayer, 2002). Aynı sınıf düzeyinde farklı yayınevlerine ait ders kitaplarındaki metin altı soruların frekans değerlerinin ve alt-üst düşünme

becerilerine yönelik soru dağılımlarının farklı olması araştırma kapsamında tespit edilen bir diğer sorundur.

Yaşla birlikte öğrencilerin düşünme becerilerinin de geliştiği alan uzmanları tarafından kabul edilmektedir (Tozduman Yaralı, 2020). Bu nedenle sınıf düzeyi yükseldikçe ders kitaplarında öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik sorulara, etkinliklere, metinlere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Ancak yapılan incelemede 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe metin altı soruların niteliğinde bir değişikliğin yaşanmadığı, alt düzey bilişsel boyuta ait soruların dağılımının bütün sınıf düzeylerinde yüksek olduğu görülmüştür. Türkçe derslerinde öğrencilerin en fazla kullandığı ders materyalinin ders kitabı olduğu göz önüne alındığında ders kitaplarının düşünme becerilerini geliştirmekten uzak olmasının, eleştirel ve yaratıcı düşünen öğrencilerin yetiştirilmesine engel olacağını söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerileri getirmek mümkündür:

1. Araştırma sonunda tüm sınıf düzeylerinde hazırlanmış Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruların alt düzey basamakta yer aldığı görülmüştür. Türkçe ders kitapları hazırlanırken metin altı soruların öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.
2. Araştırma sonunda aynı sınıf düzeyinde yer alan ders kitaplarındaki metin altı soruların nitelik açısından birbiri ile tutarlı olmadığı görülmüştür. Türkçe ders kitapları hazırlanırken aynı sınıf düzeyindeki kitapların nitelik açısından birbirine denk olmasına dikkat edilmelidir.
3. Yaşla birlikte öğrencilerin düşünme becerinde gelişme meydana gelmektedir. Türkçe ders kitapları hazırlanırken sınıf düzeyi yükseldikçe ders kitaplarında yer alan daha fazla sorunun üst düzey bilişsel becerilere yönelik olmasına dikkat edilmelidir.

Kaynakça

- Akgül, A., Demirer, N. Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1- 15.
- Bümen, N. T. (2007). Effects of the original versus Revised Bloom's Taxonomy on lesson planning skills: a Turkish study among pre-service teachers. *Review of Education*, 53, 439-455.
- Ceylan, S., Kadir, D., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları.

- Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çeçen, M. A. ve Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2).
- Çeliktürk Sezgin, Z. ve Gedikoğlu Özilhan, Y. G. (2019). 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metne dayalı anlatma sorularının incelenmesi. *Ana dili Eğitim Dergisi*, 7(2), 353-367. DOI: 10.16916/aded.530191
- Demirel, T. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı. Ankara: EKOYAY Yayınları.
- Durukan, E. ve Demir, E. (2017). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi'ne göre sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1619-1629.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf. Ankara: Özgün.
- Eroğlu, D. ve Sarar Kuzu, T. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarının ve sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 1(1), 72-80.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Güneş, H. M. ve Çeliker, D. (2010). Konu alanı ders kitabı inceleme dersine yönelik öğrenci görüşleri. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 81-90.
- Kaplan, K. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 626-645. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/836238>
- Karakaş Yıldırım, Ö. (2020). 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinliklerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 315-325.
- Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. Ankara: MEB Yayınları.
- Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: an overview, *Theory Into Practice*, 41(4), 212-218.
- Laddha, M. D., Lokare, V. T, Kiwelekar, A. W. ve Netak, L. D. (2021). Classifications of the summative assessment for Revised Bloom's Taxonomy by using deep learning. *International Journal of Engineering Trends and Technology*, 69(3), 211-218.
- Mayer, R. E. (2002) Rote versus meaningful learning. *Theory Into Practice*, 41(4), 226-232. DOI: 10.1207/s15430421tip4104_4

- Nickerson, R. (1988). On improving thinking through instruction. *Review of Research in Education*, 15, 3-57.
- Sallabaş, M. E. ve Yılmaz, G. (2020). Türkçe ders kitabında bulunan metin altı sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 586-596.
- Sarar Kuzu, T. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metin altı sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ndeki hatırlama ve anlama bilişsel düzeyleri açısından incelenmesi. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 58- 76.
- Thote, P. ve Gowri, S. (2020). Analysis of senior secondary examination questions according to Revised Blooms Taxonomy complexity. *International Journal of Research*, 8(3), 119-127.
- Tozduman Yaralı, K. (2020). Gelişimsel açıdan eleştirel düşünme ve çocuklarda eleştirel düşünmenin desteklenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 454-479. doi: 10.9779/pauefd.536546
- Ulum, H. ve Taşkaya, S. M. (2019). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 107-118.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.